

Migracje a pole kultury. Publiczność międzynarodowa w polskich miastach

Rozwój ekonomiczny oraz zmniejszający się poziom bezrobocia w ostatniej dekadzie przełożyły się na wzrost atrakcyjności środkowoeuropejskich ośrodków miejskich, wzmacniając zachodzące w nich procesy globalizacyjne. Jeśli spojrzeć na statystyki, od 2016 roku Polska jest krajem, do którego w celach zarobkowych napływała największa w regionie liczba obywateli niebędących członkami wspólnoty Unii Europejskiej (Eurostat 2021). Sytuację w ogromnym stopniu zdynamizował wybuch wojny w Ukrainie, na skutek czego do Polski w krótkim czasie przemieściły się blisko 3 miliony osób. Fale migracyjne skoncentrowały się przede wszystkim w dużych ośrodkach miejskich. Na początku kwietnia 2022 roku najwięcej migrantów z Ukrainy przebywało w: Warszawie – 469 628 osób, Katowicach – 302 963 i Wrocławiu – 302 467. W Krakowie zatrzymało się 230 tysięcy Ukraińców, w Gdańsku – blisko 224 tysiące, a w Rzeszowie – ponad 152 tysiące. Do Łodzi przybyło ponad 114 tysięcy osób, do Poznania – ponad 101 tysięcy, do Lublina blisko 87 tysięcy, a do Szczecina 84,5 tysiąca osób (Wojdat, Cywiński 2022). Ten przykład, choć wyrazisty, nie obejmuje całego zakresu zjawiska. Migranci, którzy szukają możliwości rozpoczęcia nowego życia w Polsce, napływają z różnych krajów, przynoszą багаż trudnych doświadczeń, często nie mają kompetencji językowych, by odnaleźć się w nowych warunkach. Działalność kulturalna ma w tym kontekście znaczenie z wielu powodów. Z jednej strony może dać możliwość inkluzywnych działań w postaci warsztatów, dostosowanej oferty, mapowania potrzeb kulturalnych. Z drugiej – uwrażliwiać lokalną publiczność na sytuację osób często zmuszonych do migracji i poszukiwanie dróg wspólnego tworzenia afirmatywnych rozwiązań na przyszłość. Ponadto warto pamiętać o osobach, które decydują się na migrację z uwagi na organizację globalnego rynku pracy i międzynarodową mobilność promowaną przez korporacje. Urozmaica to wyzwania stojące przed menedżerami kultury oraz artystami, choć wymaga również wdrożenia zmian i świadomego zarządzania, które nie stygmatyzuje różnych grup odbiorców.

Pracom nad niniejszym tomem tematycznym „Zarządzania w Kulturze” towarzyszyła pilna potrzeba zainicjowania dyskusji na temat dynamicznie zmieniającej się sytuacji migracyjnej w Polsce oraz określenia roli, jaką sektor kultury może odgrywać m.in. w procesach integracyjnych. Obecna skala oraz tempo napływu migrantów do naszego kraju nie sprzyjają strategicznemu zarządzaniu na poziomie miast. Działania podejmowane przez samorządy oraz podległe im instytucje kultury wymagają namysłu i rozważań. Nowe okoliczności wymagają od kadr kultury rozwoju kompetencji międzykulturowych oraz rewizji sposobów działania, w tym kształtowania oferty kierowanej do różnorodnych odbiorców. Środowiska badaczy

oraz praktyków pola kultury powinny połączyć siły w procesie poszerzania wiedzy we wskazanym obszarze. Kluczowe pytania towarzyszące opisanej tu sytuacji odnoszą się do potencjałów oraz barier dotyczących włączania migrantów w życie kulturalne miast oraz próby wskazania modelowych działań w tym zakresie.

W skład tomu wchodzi cztery artykuły. W pierwszym z nich Paweł Kubicki oraz Karolina Czerska-Shaw szkicują kontekst, opisują przyczyny i skutki przejścia migracyjnego, czyli sytuację, w wyniku której w kraju tradycyjnie emigracyjnym (Polska) zaczyna się osiedlać więcej imigrantów, niż emigruje z niego jego własnych obywateli. W tekście Autorzy analizują kwestię uczestnictwa obcokrajowców w ofercie kulturalnej Krakowa, odnosząc się do badań przeprowadzonych w ramach projektu „Stosunek migrantów do usług publicznych oraz tworzenie więzi sąsiedzkich w mieście globalizującym się. Studium przypadku miasta Krakowa”. Kolejny artykuł, autorstwa Magdaleny Grendy, zawiera opis i krytyczną analizę projektów kulturotwórczych adresowanych do publiczności międzynarodowej przygotowanych przez poznańskie teatry niezależne. Ta problematyka jest analizowana w świetle dotychczasowych badań z zakresu socjologii, *performance studies*, kulturoznawstwa czy *audience development*. Autorka zbiera, opisuje i analizuje konkretne działania praktyczne przygotowane przez poznański off z myślą o migrantach i uchodźcach. Następne teksty łączą kontekst ich powstania. Autorki to doświadczone praktyczki związane z instytucjami kultury działającymi na terenie Poznania i Warszawy. Monika Herkt, dyrektorka Poznańskiego Centrum Dziedzictwa, podejmuje temat znaczenia języka w procesie integracji społeczności migranckich. Celem artykułu jest omówienie roli, jaką mogą odegrać polskie instytucje kultury w procesie integracji poprzez realizację standardów dostępności językowo-komunikacyjnej oraz aktywne wspieranie językowo-kulturowe dzieci i młodzieży z doświadczeniem migracyjnym. Polem rozważań praktycznych jest przykład Poznania oraz Poznańskiego Centrum Dziedzictwa, samorządowej instytucji kultury, której nadrzędnym celem jest upowszechnianie, interpretowanie i ochrona dziedzictwa Poznania m.in. poprzez tworzenie i dostosowywanie do bieżących potrzeb odbiorców dostępnej (także w kontekście językowym) oferty programowej. Tom zamyka artykuł *To jest proces – włączanie publiczności międzynarodowej w działania instytucji kultury na przykładzie Muzeum Warszawy* autorstwa Katarzyny Liwak-Rybak. Autorka – związana zawodowo z tytułową instytucją kultury – odwołując się do własnych doświadczeń, traktuje ją jako studium przypadku. Trzon artykułu stanowi opis i analiza dotychczasowych postaw, a także programów oraz inicjatyw realizowanych w ostatnim czasie w Muzeum Warszawy.

Miejmy nadzieję, że najbliższe lata przyniosą poparte badaniami i debatą rozwiązania systemowe wspierające sektor kultury w działaniach na rzecz włączania migrantów w życie kulturalne polskich miast. Z całą pewnością kropla draży skałę, dlatego dziękuję wszystkim Autorkom i Autorom za ich trud włożony w przygotowanie poszczególnych artykułów i wierzę, że przyczynią się one do intensyfikacji

prac naukowych na wciąż niezagospodarowanym jeszcze w Polsce polu badań nad uczestnictwem w kulturze osób z doświadczeniem migracyjnym.

Piotr Firych

Bibliografia

- Eurostat (2021). *Statistics on Migration to Europe*, https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/statistics-migration-europe_en [odczyt: 18.08.2023].
- Wojdat Marcin, Cywiński Paweł (2022). *Miejska gościnność. Wielki wzrost, wyzwania i szanse. Raport o uchodźcach z Ukrainy w największych polskich miastach*. Warszawa: Centrum Analiz i Badań Unii Metropolii Polskich im. Pawła Adamowicza.